

Inhoud

Inleiding	15
1 Wat is dans?	21
1.1 Inleiding	22
1.2 Omschrijvingen van dans	22
1.3 Kern van het vak dans	25
1.4 De contexten van dans	26
1.4.1 De artistieke context	26
1.4.2 De sociale context	27
1.4.3 De educatieve context	29
1.5 Dans in het basisonderwijs	30
1.5.1 Dans in het curriculum	32
1.6 Ondersteuning bij het implementeren van dans in het onderwijs	35
2 Het leerproces van de leerlingen en de leraar	37
2.1 Het vak dans en de leerlingen	38
2.1.1 De educatieve context van dans	38
2.1.2 Invalshoeken bij dans	39
2.1.3 Vijf vermogens voor de leerling bij het vak dans	40
2.2 Het vak dans en de leraar	43
2.2.1 Drie bekwaamheidseisen voor de leraar	43
2.2.2 Bekwaamheden dans voor de leraar	43
2.2.3 Leerdoelen en leeruitkomsten	46
3 Dans in het onderwijs: een theoretische onderbouwing	49
3.1 Leren in en met het vakgebied dans	50
3.2 Leertheorieën die het leerproces in dans onderbouwen	53
3.2.1 Leren door doen	53
3.2.2 Authentieke kunsteducatie	54
3.2.3 Sociaal constructivisme: actief leren	55
3.2.4 Psychologische basisbehoeften	58
3.2.5 Ervaringsgericht onderwijs (EGO)	59
3.2.6 Ontwikkelingsgericht onderwijs (OGO)	60

3.3	Ontwikkelingsgebieden: wat moet je weten van de ontwikkelingsgebieden om een les dans te kunnen geven	60
3.3.1	Ontwikkelingspsychologie en dans	61
3.3.2	Dans en communicatie	61
3.3.3	Dans als authentieke communicatie	62
3.3.4	Cognitieve ontwikkeling	64
3.4	Dansante ontwikkeling	66
3.4.1	Motorische ontwikkeling in dans	66
3.4.2	Dansontwikkeling: ontwikkelingsfasen in dans als uitgangspunten voor lessen dans en leerlijnen dans	68
3.5	Lichaamsplan, lichaamsbesef en lichaamsidee	69
3.5.1	Lichaamsplan	69
3.5.2	Lichaamsbesef	70
3.5.3	Lichaamsidee	71

4 Opbouw dansvaardigheden en de leerlijn *DANS!* **73**

4.1	Kennisbasis dans	74
4.2	Het MVB-model in dans	76
4.2.1	Materie-vorm-betekenis en creativiteit	76
4.2.2	Productie, receptie en reflectie	78
4.2.3	Het lichaam als instrument	78
4.2.4	Danselementen	79
4.2.5	Danskwaliteiten	81
4.2.6	Het MVB-model gekoppeld aan vakinhouden en dansvaardigheden	82
4.3	De leerlijn <i>DANS!</i>	84
4.3.1	Onderzoekend vermogen	87
4.3.2	Creërend vermogen	87
4.3.3	Receptief vermogen	88
4.3.4	Reflectief vermogen	88
4.3.5	Sociaal vermogen	88
4.3.6	Proces- en productdoelen	88

5 Creatieve ontwikkeling in dans stimuleren **91**

5.1	Creativiteit	92
5.2	Ontwikkelen van creativiteit in dans	94
5.2.1	Vermogens die onderdeel zijn van de creatieve ontwikkeling	95
5.3	Het creatieve proces	98
5.4	Procesgerichte didactiek	101

5.5	Het creatieve proces op gang brengen en houden	104
5.6	De creatieve ontwikkeling van de leerlingen	106
5.6.1	De creatieve ontwikkeling in de onderbouw	107
5.6.2	De creatieve ontwikkeling in de middenbouw	109
5.6.3	De creatieve ontwikkeling in de bovenbouw	110
5.7	Het observeren van leerlingen in een creatief proces	112

6 Dansactiviteiten

117

6.1	Dansactiviteiten	118
6.1.1	Het verschil tussen dansactiviteiten en een les dans	120
6.1.2	Welke vermogens spreek je aan met dansactiviteiten?	120
6.1.3	Verschillende opdrachtvormen in dansactiviteiten	121
6.2	Quickscan van de beginsituatie van je groep	122
6.3	Dansactiviteiten kiezen, organiseren en uitvoeren	124
6.3.1	Stap 1: een dansactiviteit kiezen	124
6.3.2	Stap 2: een dansactiviteit organiseren	125
6.3.3	Stap 3: een dansactiviteit introduceren, uitvoeren en begeleiden	126
6.3.4	Waar let je op tijdens het uitvoeren van de dansactiviteiten?	128
6.4	Voorbeelden van dansactiviteiten voor de groepen 1 tot en met 8	129

7 Gebruik en inzet van vastgelegde dansen

137

7.1	Vastgelegde dans	138
7.1.1	Opbrengsten van het werken met vastgelegde dans	139
7.2	Vormen van vastgelegde dans	141
7.2.1	Een muzikale structuur	142
7.2.2	Een ruimtelijke structuur	143
7.2.3	Dansbeweging herhalen	143
7.2.4	Een danscombinatie	145
7.3	Handreikingen om een vastgelegde dans aan te leren	146
7.3.1	Dansbeschrijvingen	146
7.3.2	Hulptekst	147
7.3.3	Danstutorials	147
7.4	De stapelmethode	149

8	Dansbeschouwing: receptie en reflectie	151
8.1	Receptie en reflectie binnen het vak dans	152
8.1.1	Ervaringen bij receptie en reflectie in dans	155
8.1.2	Doelen en effecten bij receptie van en reflectie op dans	156
8.2	Dansbeschouwing in het dansonderwijs	157
8.2.1	Dansuitingen van leerlingen bekijken (receptie) en erover praten (reflectie)	158
8.2.2	Beeldfragmenten kiezen	159
8.2.3	Het reflectiegesprek	160
8.3	Met je leerlingen naar een dansvoorstelling	167
8.3.1	Een dansvoorstelling kiezen	168
8.3.2	Een dansvoorstelling bezoeken	172
9	Een voorbeeldles dans	175
9.1	Aan de slag	176
9.2	Lessen dans voor je lespraktijk	177
9.2.1	Beeldmateriaal	177
9.2.2	Muziek	178
9.2.3	De voorbeeldlessen	178
10	Opbouw en organisatie van een les dans	181
10.1	Rol van de leraar voor en tijdens een les dans	182
10.1.1	Beginsituatie	184
10.1.2	Pedagogisch klimaat	185
10.2	Organisatie of klassenmanagement voor een les dans	193
10.2.1	De locatie	194
10.2.2	De vloer	195
10.2.3	Apparatuur	195
10.2.4	Materialen	196
10.3	De vijf onderdelen van een les dans	196
10.4	Een voorbeeldles dans geanalyseerd	203
10.4.1	Analyse op de inhoud van de voorbeeldles 'Regenplassen'	204
10.4.2	Analyse van de opbouw van de voorbeeldles 'Regenplassen'	207
10.5	Het Model Didactische Analyse	209
10.6	Evaluatie van een les dans	212
10.6.1	Evaluatie in het lesformulier	212

11	Zelf een les dans ontwerpen	215
11.1	Didactische principes en didactische werkvormen	216
11.1.1	Didactische principes	217
11.1.2	Didactische werkvormen	218
11.2	Vakspecifieke didactische werkvormen	219
11.2.1	Gesloten opdrachten	219
11.2.2	Open opdrachten	221
11.3	Didactische werkvormen en opdrachten per lesonderdeel	223
11.4	De stappen in een lesontwerp dans	224
11.4.1	Leerdoelen formuleren	224
11.4.2	Het vertalen van een onderwerp naar dans	226
11.4.3	Associëren naar aanleiding van een onderwerp	226
11.4.4	Dansbewegingen verkennen	227
11.5	Dansopdrachten maken	228
11.5.1	Inbreng van de leerlingen	233
11.6	Voorbeeldlessen vertaalmethodiek	234
11.7	Praktische handreikingen voor het zelf ontwerpen van een les dans	234
11.7.1	Vorbereiding	234
11.7.2	Opbouw van de les	235
11.7.3	Bedoelingen checken	235
11.7.4	Muziekkeuze	236
11.7.5	Aanmoediging	238
11.8	De reflectiecyclus van Korthagen	238
11.9	Zelfstandig met dans aan de slag	240
11.10	Het fotoreflexie-instrument dans	240
12	Lessenserie dans voor midden- en bovenbouw	241
12.1	Het opbouwen van een lessenserie	242
12.2	Analyse van de opbouw van de drie middenbouwlessen met het thema 'het heeal'	244
12.3	Voorbeeldlessen 'Tetris' voor de bovenbouw	245
13	Dans in samenhang met andere leergebieden	249
13.1	Dans in samenhang	250
13.1.1	Dans als doel of middel	251
13.2	Vakintegratie: multi-, inter- of transdisciplinair; lasagne, salade of smoothie	252
13.3	De vertaalmethodiek als werkwijze voor het ontwerpen van een les in samenhang	257

13.4	Dans als cultuuronderwijs	257
13.4.1	Hiphop binnen de urban dance	260
13.4.2	Burgerschap	262
13.4.3	Erfgoed	263
13.4.4	Media-educatie	265
13.5	Authentieke kunsteducatie	268
	Bijlages	271
	Bijlage 1: Uitgewerkte leerlijn <i>DANS!</i>	271
	Bijlage 2: Integraal overzicht leerlijn <i>DANS!</i>	280
	Bijlage 3: Overzicht leeropbrengsten leerlijn <i>DANS!</i>	283
	Bijlage 4: Overzicht dansactiviteiten en voorbeeldlessen dans	286
	Literatuur	289
	Fotoverantwoording	295
	Register	297
	Over de auteurs	301